

Παγκόσμια Διακυβέρνηση, Κρατική Κυριαρχία και Ειρηνευτικές Αποστολές: Ένα Κουίζ για Δυνατούς Λύτες

του Κωνσταντίνου Δ. Μορτόπουλου*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο σκοπός του παρόντος άρθρου δεν είναι ασφαλώς να δώσει μία οριστική απάντηση στα θέματα νομιμότητας και, πολύ περισσότερο, πολιτικής σκοπιμότητας της πρακτικής των Ειρηνευτικών Αποστολών. Τουναντίον, φιλοδοξεί να δώσει στον αναγνώστη το θεωρητικό, πολιτικό και νομικό υπόβαθρο αποστολών τέτοιου είδους με σκοπό την εξαγωγή μίας πρώτης σειράς συμπερασμάτων για περαιτέρω μελέτη σε έργα αξιότερων επιστημόνων.

Είναι αλήθεια ότι πολλοί νεολογισμοί έχουν διανθίσει τη μελέτη «ανθρωπιστικών επεμβάσεων»¹ συμπεριλαμβανόμενων των όρων που επίσημα χρησιμοποιούνται από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ στο εξής): «διατήρηση της ειρήνης και ασφάλειας», «επιχειρήσεις επιβολής και υποστήριξης της ειρήνης»² και «επιχειρήσεις ανθρωπιστικής συνδρομής» είναι μερικοί μόνο όροι που αναφέρονται στην πρακτική της ανθρωπιστικής επέμβασης.

Μολονότι η σκέψη μίας πολυεθνικής, ουδέτερης και χωρίς πολιτικά συμφέροντα (στην έκβαση της εμπλοκής) δύναμης³ ηχεί ευχάριστα,

* Υπολοχαγός Στρατ.
Σώματος, Απόφοιτος
Νομικής ΑΠΘ,
PgDip International Policy

Μετά την
πτώση του
ανατολικού
συνασπισμού
έχουμε τη
«νέα γενιά
περιφρούρησης
ειρήνης».

η αναπόφευκτη χρήση στρατιωτικών μέσων για την επίτευξη των σκοπών της προβληματίσε και προβληματίζει εκτός των άλλων πολλά κράτη και πολλούς θεωρητικούς. Ενώ τα περισσότερα θεωρητικά fora φαίνεται να συμφωνούν στη σκοπιμότητα του «ανθρωπιστικού» μέρους, η κριτική επικεντρώνεται σε ό,τι αφορά την επέμβαση ως ενέργεια πραγμάτωσης του στόχου. Η εν λόγω κριτική θα αποτελέσει μάλιστα και το κύριο θέμα του ενδιαφέροντός μας.

Με το άρθρο αυτό, λοιπόν, θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε κάποιες κύριες πολιτικές και νομικές θέσεις όσον αφορά στις ειρηνευτικές αποστολές. Θα κάνουμε δηλαδή μία προσπάθεια ανάλυσης σε επίπεδο αρχών και θεωρίας που θα φανερώσει το γιατί οι ειρηνευτικές αποστολές παραμένουν μία αμφιλεγόμενη νομική και πολιτική πρακτική, μολοντί βέβαια θα πρέπει κανείς να υπενθυμίσει εξαρχής ότι η πολιτική βούληση εκφράζεται κατά κύριο λόγο με την επίκληση κανόνων δικαίου. Σαφές παράδειγμα προς τούτο αποτελεί η de facto πρακτική του λεγόμενου άρθρου «6 1/2» του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών που βρήκε έστω και αμφιλεγόμενη νομική θεμελίωση, όπως θα αναφέρουμε παρακάτω.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Η θεωρία και πρακτική των ειρηνευτικών αποστολών (από ουδέτερη δύναμη) διαμορφώθηκε κυρίως μετά τον Ψυχρό Πόλεμο. Όπως αναφέρουν οι Mackinlay και Chopra, μετά την πτώση του ανατολικού συνασπισμού έχουμε τη «νέα γενιά περιφρούρησης ειρήνης».⁴ Δεδομένου του ότι αναφερόμαστε στη «νέα γενιά», ευνόητο είναι ότι έχει ήδη προηγηθεί η ιστορική ωρίμανση αυτού του φαινομένου. Κρίνεται σκόπιμο, λοιπόν, να αναφέρουμε μερικά χρονικά ορόσημα τόσο στην θεωρητική

θεμελίωση όσο και στην πρακτική των ειρηνευτικών επιχειρήσεων. Πέρα από και ταυτόχρονα με αυτό, όμως, θα προσπαθήσουμε να ερευνήσουμε αν η ειρηνευτική παρέμβαση οποιουδήποτε είδους⁵ αποτελεί μέρος μίας ευρύτερης παγκοσμιοποιημένης διαδικασίας, αυτής που επικράτησε να λέγεται «παγκόσμια διακυβέρνηση» (global governance).

Σήμερα, η «διατήρηση της ειρήνης και ασφάλειας» είναι ευρέως παραδεκτή ως ένα ακόμα «εργαλείο» της παγκόσμιας διακυβέρνησης, παρ' όλο που τόσο η θεωρητική θεμελίωση όσο και η πρακτική της υπάρχουν ήδη από τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα. Σε θεωρητικό επίπεδο μπορούμε να πούμε ότι η έμπνευση και δημιουργία των πρώτων υπερεθνικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) αποτέλεσε το λίκνο των σύγχρονων ανθρωπιστικών αρχών. Μέχρι τότε, μόνον το πολεμικό έθιμο παρείχε κάποια *minima* ανθρωπιστικής συμπεριφοράς μεταξύ αντιπάλων. Ο Henry Dunant⁶ ήταν ανάμεσα στους πιονιέρους εκφραστές του «ανθρωπισμού» ως σύστημα κοινώς αποδεκτών αρχών και κανόνων συμπεριφοράς σε καιρούς κρίσης.

Βέβαια η κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, και τα *ad hoc* καθεστώτα που επιβλήθηκαν στο οθωμανικό έδαφος, ήταν τα πρώτα εμπειρικά παραδείγματα ευθείας πολυεθνικής διακυβέρνησης που ουσιαστικά έδωσαν μία νέα μορφή στην αποικιοκρατία. Πολλές από τις αρχές των σημερινών ειρηνευτικών αποστολών εκφράστηκαν σε εκείνο το θέατρο πολεμικών και επεκτατικών-οικονομικών επιχειρήσεων.⁷

Αργότερα η εγκαθίδρυση του ψυχροπολεμικού *status quo* οδήγησε στην διαίρεση των πολιτικών σχηματισμών (κρατών και μη) σε δύο μπλοκ, όπου οι επικεφαλής δυνάμεις,

Οι γενοκτονίες
και τα εγκλήματα
κατά της
ανθρωπότητας στη
Ρουάντα και το
Κοσσυφοπέδιο¹⁴
είναι προβλήματα
που η παγκόσμια
διακυβέρνηση
πρέπει να ρυθμίσει,
ακριβώς όπως
τα οικολογικά,
οικονομικά και
άλλα προβλήματα...

ΗΠΑ και ΕΣΣΔ, κατέστησαν εαυτές αρμόδιες για την ανάμιξη και επέμβαση στα δορυφορικά τους κράτη, με τη χρήση ενός ισχυρά μη-ανθρωπιστικού “droit d’ingerence”.⁸ Οι ανθρωπιστικές αρχές αναδύθηκαν και πάλι μετά την κατάρρευση του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Η ρωσική ανεπάρκεια για διατήρηση του quo ante status στη σφαίρα της πρώην σοβιετικής κυριαρχίας, καθώς και η εγκατάλειψη από μέρους των ΗΠΑ των κρατών που δεν ήταν πλέον στρατηγικά χρήσιμα,⁹ οδήγησε στην παγκοσμιοποιημένη αναρχία.¹⁰ Έτσι, εκατέρωθεν του παραπετάσματος Ανατολής και Δύσης αποκαλύφθηκε ένας γαλαξίας αποτυχημένων, προβληματικών, ακόμα και εγκληματικών καθεστώτων.¹¹

Αναφέρθηκε ωριότερα ότι οι σύγχρονες ειρηνευτικές επιχειρήσεις δεν είναι παρά μόνο ένας από τους τομείς της παγκόσμιας διακυβέρνησης.¹² Αυτή την άποψη συμμερίζεται και ο Rosenau,¹³ ο οποίος δηλώνει ότι οι γενοκτονίες και τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας στη Ρουάντα και το Κοσσυφοπέδιο¹⁴ είναι προβλήματα που η παγκόσμια διακυβέρνηση πρέπει να ρυθμίσει, ακριβώς όπως τα οικολογικά, οικονομικά και άλλα προβλήματα που «δεν γνωρίζουν σύνορα ... και βιώνονται ως προκλήσεις για όλη την ανθρωπότητα». ¹⁵ Παρ’ όλο που μπορεί ν’ ακούγεται ως ένα απλό ηθικό ευχολόγιο, είναι ακριβώς αυτή η αλληλεπίδραση της παγκοσμιοποίησης που υπαγορεύει για κάποιους θεωρητικούς μια προληπτική ή ακόμη και κατασταλτική συμπεριφορά. Άσχετα με το αν τα κίνητρα μίας τέτοιας παρεμβατικής συμπεριφοράς είναι ηθικά ή («ωμά») γεωπολιτικά, η θεωρία της μεταψυχροπολεμικής δικτύωσης των κρατών θεωρεί τα ακανθώδη ζητήματα προβληματικών, καταστροφικών ή αποτυχημένων κρατικών δομών ως προβλήματα

του ίδιου του συστήματος.¹⁶ Με εφελτήριο την προαναφερθείσα θέση ο Rosenau καταλήγει στη μαθηματική σχεδόν τυποποίηση της αναλογίας έντασης και αποτελεσματικότητας ανάμεσα στην παγκόσμια διακυβέρνηση και στην ικανότητά της να θεσμοποιεί και να επιβάλλει διαδικασίες συμμόρφωσης των κρατών.¹⁷

Αν μεταφέρουμε το συλλογισμό αυτό στο εμπειρικό επίπεδο των ειρηνευτικών πρακτικών, μπορούμε να υποθέσουμε ότι ο αυξανόμενος ρυθμός των ειρηνευτικών αποστολών - παράλληλα με τις όποιες άλλες διαδικασίες-ευνοεί την παγκόσμια διακυβέρνηση τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Πριν την κατάρρευση του Ανατολικού Συνασπισμού, οι διεθνείς οργανισμοί αποτελούσαν είτε όργανα ενός εκ των δύο μπλοκ (όπως ο ΠΟΕ)¹⁸ είτε διαζευκτικά περιστασιακή πολιτική αρένα μεταξύ των δύο (όπως ο ΟΗΕ). Μετά την κατάρρευση του ψυχροπολεμικού δίπολου, ο ΟΗΕ επεδίωξε, ως κύριο όργανο έκφρασης της παγκόσμιας διακυβέρνησης, την αναβάθμιση του ρόλου και της αποτελεσματικότητάς του. Αυτό συνέβη γιατί όπως υποστηρίζει ο Pugh «... τα όργανα διατήρησης της ειρήνης και ασφάλειας, τάξης και δικαιοσύνης, [είναι] όχι μόνον θεσμοποιημένα αλλά και ουσιώδη στη δομή της παγκόσμιας διακυβέρνησης».¹⁹

Ωστόσο, μολονότι η επιστημονική κοινότητα των διεθνών σχέσεων από τη δεκαετία του '90 μέχρι σήμερα αποδέχεται όλο και περισσότερο τις θεωρίες της παγκόσμιας διακυβέρνησης, η παραδοχή της ρεαλιστικής θεωρίας ότι «ο ρόλος των κρατών θα παραμείνει πρωταγωνιστικός ... για τις προσεχείς δεκαετίες και αιώνες»²⁰ παραμένει κυρίαρχο θεωρητικό αξίωμα. Το αξίωμα αυτό όμως συνιστά και τη θρυαλλίδα του ζητήματος: Πώς μπορεί ένα κυρίαρχο κράτος να δεχθεί την επέμβαση

Πώς μπορεί
ένα κυρίαρχο
κράτος να δεχθεί
την επέμβαση
οποιοδήποτε
είδους –συμπερι-
λαμβανομένου
και αυτής που έχει
ανθρωπιστικό
χαρακτήρα -
από ένα άλλο
κυρίαρχο κράτος,
μία ομάδα κρατών
ή τέλος ένα
διεθνή οργανισμό;

οποιοδήποτε είδους –συμπεριλαμβανομένου και αυτής που έχει ανθρωπιστικό χαρακτήρα - από ένα άλλο κυρίαρχο κράτος, μία ομάδα κρατών ή τέλος ένα διεθνή οργανισμό;

Πριν εμβαθύνουμε όμως στην ουσία του παραπάνω ερωτήματος, οφείλουμε να αποκρυσταλλώσουμε την έννοια δύο κρίσιμων όρων.

Ο πρώτος όρος είναι αυτός της επέμβασης. Είναι σύνηθες να περιγράφεται ως «επέμβαση» κάθε ενέργεια που αναλαμβάνεται με αιτία ή πρόφαση των ανθρωπισμό ασχέτως εάν το όργανο που την αποφασίζει είναι ο ΟΗΕ ή όχι. Επιπλέον, ο όρος επέμβαση αποδίδεται άσχετα με τη μορφή της, ανεξάρτητα δηλαδή από το εάν μία τέτοια πρωτοβουλία διαρρηγνύει²¹ την εθνική κυριαρχία ενός κράτους ή όχι.

Παραδείγματος χάριν, η διακομιδή ανθρωπιστικής βοήθειας ή η αποστολή παρατηρητών για επικείμενες εκλογικές διαδικασίες δύσκολα μπορεί να ειπωθεί ότι αποτελούν προσβολή της εθνικής κυριαρχίας. Έξαλλου τέτοιες επιχειρήσεις όπως η αποστολή παρατηρητών στις Κομόρες (1997) ή η “operation Alba” στην Αλβανία πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία ή έστω με την ανοχή της πολιτικής εξουσίας των κυρίαρχων κρατών. Με την αναφορά των περιπτώσεων αυτών δεν επιδιώκουμε να περιγράψουμε περιπτώσεις που στερούνται πολιτικού νοήματος. Ακριβώς το αντίθετο: είναι ενέργειες που φανερώνουν διεθνή πολιτική δυσπιστία προς τις κυβερνήσεις και ενδεχομένως πρόδρομο διεθνούς έντασης, αλλά καταλήγουν στη χρήση μέσων που ν’ απειλούν ευθέως την κρατική κυριαρχία. Έτσι, κρίνεται ότι τέτοιες επιχειρήσεις κινούνται εκτός του ενδιαφέροντός μας στο παρόν άρθρο, αφού αυτό επικεντρώνεται σε βίαιες επιχειρήσεις και μάλιστα σε όσες διαρρηγνύουν την εθνική κυριαρχία.

Ο δεύτερος όρος είναι αυτός της εθνικής κυριαρχίας. Η όποια προσπάθεια διευκρίνισης του όρου «εθνική κυριαρχία» θα επηρεάσει ασφαλώς και την αντίληψή μας περί κυρίαρχου κράτους. Προσπαθώντας να θέσουμε ένα ορισμό με εμπειρικά χαρακτηριστικά (και προσπερνώντας άλλους επιστημονικότερους ίσως ορισμούς), μπορούμε να πούμε ότι εθνική κυριαρχία υπάρχει όπου το κράτος έχει την ύψιστη ευθύνη για τους πολίτες του και ταυτόχρονα δεν αποτελεί αντικείμενο εξουσίασης από άλλους μηχανισμούς.

Ένα εύλογο βέβαια ερώτημα που εγείρεται είναι το κατά πόσο οι διεθνείς ευθύνες ενός κράτους προς άλλα κράτη, ομάδες κρατών ή διεθνείς οργανισμούς αποδυναμώνουν αυτή την κυριαρχία. Εν ολίγοις, αν μεταφέρουμε το παράδειγμα σε οποιαδήποτε χώρα που αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενός δηλαδή *sui generis* πολιτικού μορφώματος, μπορεί να διατυπωθεί το ερώτημα πότε και πόσο εξασθενεί τελικά η εθνική κυριαρχία μέσω της μετάγγισης πολιτικής ισχύς από το κράτος στον οργανισμό. Μένοντας στη λογική των σύντομων απαντήσεων για ζητήματα που δεν ενδιαφέρουν άμεσα το άρθρο, θα λέγαμε ότι στρουκτουραλιστικά δύο στοιχεία ενδιαφέρουν. Η διατήρηση ή μη του δικαιώματος αποχώρησης από τον Οργανισμό καθώς και η διατήρηση της κρατικής δομής ως δομής ικανής να εξυπηρετήσει αυτοτελώς - επαρκώς το κράτος ακόμα και με ενδεχόμενη λύση του οργανισμού (π.χ. δημόσια γραφειοκρατία, ένοπλες δυνάμεις, αστυνομικό και σωφρονιστικό σύστημα).

Η ΝΟΜΙΚΗ ΑΝΤΙΔΙΚΙΑ

Η αντιπαράθεση για την «βίαιη ανθρωπιστική επιχείρηση», όπως περιγράφηκε με τη μέθοδο της απόπου απαγωγής παραπάνω,

Εθνική κυριαρχία
υπάρχει όπου
το κράτος έχει την
ύψιστη ευθύνη
για τους πολίτες
του και ταυτόχρονα
δεν αποτελεί
αντικείμενο
εξουσίασης
από άλλους
μηχανισμούς.

μπορεί να αναλυθεί σε δύο ξεχωριστά αν και αλληλένδετα επίπεδα: το νομικό και το πολιτικό-θεωρητικό.

Το πρώτο και περισσότερο ευδιάκριτο από τα δύο είναι το νομικό, ως τελική έκφραση του πολιτικού. Το βασικό νομικό κείμενο που αποτέλεσε την αρχή νομικών σκέψεων σχετικά με τη νομιμότητα ή όχι των ειρηνευτικών αποστολών, είναι αναντίλεκτα ο ίδιος ο Χάρτης του ΟΗΕ. Οι νομικοί που αντλούν τα βασικά τους επιχειρήματα από τον Χάρτη διακρίνονται σε δύο αντίπαλα ρεύματα: του Ρεστριξιονισμού και του Αντι-ρεστριξιονισμού.²² Οι μεν πρώτοι θεωρούν οποιαδήποτε βίαιη ανθρωπιστική αποστολή ευθεία παραβίαση του άρθρου 2 παρ. 4 του Χάρτη και συνακόλουθα εκφράζουν την πεποίθηση ότι κάθε τέτοια επιχείρηση είναι εξ αρχής παράνομη. Οι δε δεύτεροι, επικαλούνται το Έβδομο Κεφάλαιο και εκτιμούν ότι υπάρχει νομικό έρεισμα εξουσιοδότησης για τέτοιες αποστολές. Συνεπώς, αν ανάγουμε τη νομική αντιπαράθεση σε επίπεδο αρχών, θα λέγαμε ότι πρόκειται στην πραγματικότητα για την ευθεία σύγκρουση δύο αρχών του διεθνούς δικαίου: της κρατικής κυριαρχίας με την επιβολή της ειρήνης. Τα νομικά επιχειρήματα των δύο πλευρών εμφανίζουν στοιχεία ερμηνευτικού Ιανού.

Οι μεν Ρεστριξιονιστές χρησιμοποιούν τα παρακάτω τρία βασικά επιχειρήματα προασπίζοντας την αρχή της εθνικής κυριαρχίας:

1. Το άρθρο 2 παρ. 4 του Χάρτη του ΟΗΕ, αναγνωρίζει μόνο μία αρμοδιότητα για εσωτερικά θέματα, αυτή του κυρίαρχου κράτους. Εάν ο νομοθέτης επιθυμούσε κάποια εξαίρεση, θα έπρεπε να τη διατυπώσει ρητά.

2. Το Τέταρτο Κεφάλαιο του Χάρτη προβάλλει την ειρηνική επίλυση των διαφορών

ανάμεσα στα κράτη. Ακόμα και εάν η επιβολή «βίαιης ανθρωπιστικής δράσης» δικαιολογείται από το Έβδομο Κεφάλαιο, αυτή δεν επιτρέπεται πριν την εξάντληση των προσπαθειών ειρηνικής επίλυσης με την κυβέρνηση του κυρίαρχου κράτους. Κι αυτό πάλι με την προϋπόθεση ότι τα εγκλήματα που διαπράττονται είναι τόσο ειδηχθή που δικαιολογούν τη διεθνοποίηση του ζητήματος.

3. Η αρχή της «διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας» του Εβδόμου Κεφαλαίου του Χάρτη σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε εσωτερική κρίση, δεδομένης της απουσίας άμεσης διεθνούς απειλής. Σε κάθε περίπτωση, το *casus belli* λόγω απειλής της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας είναι διαφορετικό από το υποτιθέμενο αντίστοιχο της ανθρωπιστικής επέμβασης.

Και τα επιχειρήματα της άλλης πλευράς όμως δεν είναι χωρίς νομικό έρεισμα και θεμελίωση, ιδίως με τη χρήση της ρήτρας των κοινών ανθρωπίνων αγαθών.

1. Η απόφαση 688/1991 του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ χαρακτήρισε την κρίση του πρώτου πολέμου του Κόλπου ως «απειλή στη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια». Αυτό υπήρξε και το πρώτο δείγμα χαρακτηρισμού παρόμοιων περιπτώσεων εσωτερικής κρίσης ως «διεθνή απειλή». Σύμφωνα δε με την άποψη των νομικών του Αντι-Ρεστρικτιονισμού, το Προοίμιο του Χάρτη παρέχει επαρκή νομική βάση για έναν τέτοιο χαρακτηρισμό.

2. Οι λεγόμενες «δολοφονικές» κυβερνήσεις, δεν εκπροσωπούν τους πολίτες των κρατών τους όπως στην περίπτωση της Καμπότζης του 1955. Έτσι, η «βίαιη ανθρωπιστική παρέμβαση» αποσκοπεί στην προστασία πανανθρώπινων ατομικών και υπερατομικών αγαθών με φορείς τους πολίτες και όχι την κυβέρνηση.

Τα ad hoc
καθεστώτα που
επιβλήθηκαν
στο οθωμανικό
έδαφος, ήταν τα
πρώτα εμπειρικά
παράδειγματα
ευθείας
πολυεθνικής
διακυβέρνησης
που ουσιαστικά
έδωσαν μία νέα
μορφή στην
αποικιοκρατία.

Η διακομιδή
ανθρωπιστικής
βοήθειας ή
η αποστολή
παρατηρητών
για επικείμενες
εκλογικές
διαδικασίες
δύσκολα μπορεί
να ειπωθεί ότι
αποτελούν
προσβολή της
εθνικής κυριαρχίας.

3. Η βίαιη επέμβαση για ανθρωπιστικούς λόγους είναι κοινή πρακτική, αποτελεί εθιμικό δίκαιο που αναγνωρίζει το καθήκον της διεθνούς κοινότητας να ενεργεί κατασταλτικά και θεμελιώνεται ακόμη και σε προ του Χάρτη διεθνή νομικά έγγραφα.²³

Αυτή η κλασική σειρά επιχειρημάτων των δύο πλευρών θα διατυπωνόταν σίγουρα σ' ένα ενδεχόμενο νομικό διάλογο για τη νομιμότητα ή μη των «ειρηνευτικών αποστολών». Ωστόσο, ακόμα ένα ζευγάρι επιχειρημάτων, κατά την άποψή μας, ένα για κάθε πλευρά συμπυκνώνει την ουσία αυτού του νομικού διλήμματος:

Οι υποστηρικτές της εθνικής κυριαρχίας θα μπορούσαν να υποστηρίξουν επίσης ότι εάν δεχθούμε πως οι επιχειρήσεις επιβολής ειρήνης έχουν ήδη επαρκή νομική βάση, η έκδοση εντολής (mandate) από πλευράς Συμβουλίου Ασφαλείας είναι περιττή. Επιπλέον, περιττός είναι και ο διεθνής χαρακτήρας της παρέμβασης. Αν η «ειρηνευτική επέμβαση» είναι νόμιμη και θεμιτή, κάθε κράτος νομιμοποιείται να επεμβαίνει όπου κρίνει ότι πανανθρώπινα αγαθά διακυβεύονται. Όμως η κοινά αποδεκτή ανάγκη έκδοσης εντολής (mandate) για ειρηνευτική επέμβαση επιβεβαιώνει ότι η ρήτρες των πανανθρώπινων αγαθών είναι αμφισβητήσιμες και ότι σε καμία περίπτωση δεν υπερκαλύπτουν την εθνική κυριαρχία.

Η αντίπαλη πλευρά πάλι θα μπορούσε να επικαλεστεί τον κανόνα της αναδύμενης πρακτικής (emerging practice)²⁴ ως ακρογωνιαίο λίθο της επιχειρηματολογίας της. Σύμφωνα με αυτή, ο Χάρτης του ΟΗΕ βασίστηκε σε αρχές και δόγματα μισού αιώνα και πλέον. Η ίδια η λειτουργία του ΟΗΕ μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, και ιδίως το δίκαιο που παράγεται τα τελευταία είκοσι χρόνια νομιμοποιεί την αναθεώρηση του πνεύματος των διατάξεων του

Χάρτη ακόμα και χωρίς μετατροπή του ίδιου του γράμματος. Έτσι, ο εκδότης του Χάρτη, ήτοι η «διεθνής κοινότητα»,²⁵ διατηρεί το δικαίωμα της αυθεντικής ερμηνείας του σε κάθε χρονική στιγμή με την υιοθέτηση ψηφισμάτων. Μολονότι η σκέψη της μεταφοράς της εν λόγω άποψης στο εσωτερικό δίκαιο μοιάζει ιδιαίτερα απειλητική, ιδιαίτερα αν σκεφτούμε ότι γίνεται από τα εκτελεστικά όργανα ενός κράτους, ας σκεφτούμε πόσο τα Συνταγματικά Δικαστήρια όλων των κρατών εκσυγχρόνισαν το πνεύμα των συντακτικών τους κειμένων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε πως οι ανθρωπιστικές ιδέες υπάρχουν εδώ και πολλούς αιώνες και πως οι Επιχειρήσεις Επιβολής και Υποστήριξης της Ειρήνης αποτελούν θεμελιώδες στοιχείο της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Ταυτόχρονα ο ΟΗΕ, ενδυναμωμένος έπειτα την πτώση του διπολικού ψυχροπολεμικού τοπίου, είναι ουσιαστικά ο μόνος θεσμός νομιμοποίησης ειρηνευτικών αποστολών. Είναι αλήθεια επίσης πως οι Επιχειρήσεις Επιβολής και Υποστήριξης της Ειρήνης που συγκεντρώνουν το σκεπτικισμό των θεωρητικών είναι μόνο οι βίαιες επεμβατικές λόγω του ότι κάμπτουν την αρχή της εθνικής κυριαρχίας που είναι κεντρική στο Χάρτη του ΟΗΕ. Ενώ τέλος καταφαίνεται πως η απουσία κοινών αρχών και αξιών είναι το κύριο κώλυμα στη διαμόρφωση νομικής βάσης που δικαιολογεί την επέμβαση.

Εντούτοις, παρά το γεγονός ότι τα ανθρωπιστικά κίνητρα γίνονται αποδεκτά από τις περισσότερες κυρίαρχες πολιτικές θεωρίες, ο φόβος της χειραγώγησης είναι η κύρια οπισθέλκουσα στη δημιουργία ενός νομικού συστήματος ειρηνευτικών αποστολών. Από την άλλη πλευρά ο ΟΗΕ συνεχίζει την

Η απόφαση
688/1991 του
Συμβουλίου
Ασφαλείας ΟΗΕ
χαρακτήρισε την
κρίση του πρώτου
πολέμου του
Κόλπου ως «απειλή
στη διεθνή ειρήνη
και ασφάλεια».
Αυτό υπήρξε και
το πρώτο δείγμα
χαρακτηρισμού
παρόμοιων
περιπτώσεων
εσωτερικής
κρίσης ως «διεθνή
απειλή».

περιπτωσιολογική εξέταση των κρίσεων, επιτρέποντας στις ρεαλιστικές θεωρίες να αρθρώνουν ουσιαστικές και βάσιμες αμφιβολίες.

Οι Ειρηνευτικές Αποστολές είναι σχετικά νέο φαινόμενο που μετρά μόνον δύο δεκαετίες ζωής, αλλά ωστόσο η κεντρική ιδέα προστασίας των ανθρώπων από επικίνδυνα κράτη με την θέση αξιών είναι μία σύλληψη που αξίζει περαιτέρω έρευνα. Στο παρελθόν βέβαια πολλές ισχυρές δυνάμεις έχουν προσπαθήσει να αποδώσουν ανθρωπιστικό χαρακτήρα στις πολεμικές τους εμπλοκές και τίποτα δεν διασφαλίζει τη μελλοντική παύση τέτοιων πολιτικών. Ωστόσο, η θεωρία κάνει βήματα και νέες ιδέες διανθίζουν την επιχειρηματολογία που αποσκοπεί στη δημιουργία ενός συστήματος κανόνων σε ένα παγκοσμιοποιημένο αλλά άναρχο διεθνές περιβάλλον.

1. Κρίνεται προτιμότερο να διατηρήσουμε αυτή τη συμβατική ονομασία μέχρι να προχωρήσουμε στις πρώτες μας διαπιστώσεις.
2. (“Peace Enforcement and Support Operations” ή “PSOs”).
3. Ένας γενικά αποδεκτός ορισμός που ο M.Pugh παρουσιάζει στο βιβλίο των Held D. & McGrew A., *Governing Globalization*, σ. 209, 2003-4, Λονδίνο, Polity.
4. Mackinlay J. & Chopra J., *Second Generation of International Organizations*, σελ. 113-118, *Washington Quarterly*, 15/ no 3, Ουάσινγκτον, 1991.
5. Παρακάτω αναφέρονται ορισμένα είδη ειρηνευτικών αποστολών.
6. Dunant H., *Une Memoire pour Solferino*, (Γαλλική Μετάφραση), σελ.36-39, Didier, Παρίσι, 1984.
7. Mayer A.J., *Politics and Diplomacy of Peacemaking: Containment and Counterrevolution at Versailles, 1918-9*, σελ. 209 επ., Oxford University Press, Οξφόρδη, 1967.
8. “Right to intervene”, Mayal J., *The New Interventionism*, σελ. 5-9, Cambridge University Press, 1991.
9. Ο Κορνήλιος Καστοριάδης στο *Devant La Guerre* δίνει επαρκείς εξηγήσεις για την αδυναμία επιβολής ιμπεριαλιστικού επεκτατισμού (Castoriades C., *Devant La Guerre*, Imago, Παρίσι, 1985).
10. Η χρήση της λέξης γίνεται όχι με την έννοια του πολιτικού συστήματος αλλά εννοεί την ανυπαρξία de jure ιεραρχίας

μεταξύ κρατών ή υπερ-κρατικών δομών.

11. Υιοθετούμε τη φράση “failed, troubled and murderous states” των Baylis, J. & Smith, S. *The Globalization of World Politics*, σελ. 477 επ, Oxford, Οξφόρδη, 2001.

12. Held D. & McGrew A., *Governing Globalization* ,σσ 209-213, Polity, 2003-4.

13. James N. Rosenau, *Governance in a New World Order* in Held D. & McGrew A., *Governing Globalization*, σελ. 70-3, Polity, Λονδίνο, 2003-4.

14. Χρησιμοποιούνται όροι του Rosenau σε δική μου μετάφραση.

15. Idem.

16. Βλέπε τις κοσμοπολιτικές θεωρίες σε: Held D., *Cosmopolitanism, Globalization Tamed?*, σελ. 465-480 in *Review of International Studies*, Vol 29/ No 4 Cambridge University Press, Cambridge, October 2003.

17. Βλ. υποσημείωση αρ. 12.

18. Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου.

19. Held D. & McGrew A., *Governing Globalization* , σελ. 228 και επ., Polity, Λονδίνο, 2003-4.

20. James N. Rosenau *Governance in a New World Order* στο Held, D. & McGrew, A. *Governing Globalization*, σελ. 73 επ, Polity, Λονδίνο, 2003-4 .

21. Βλ. Baylis J. & Smith S., *The Globalization of World Politics*, σελ. 477-482, Oxford, Οξφόρδη, 2001.

22. Προτιμούμε ελληνοποιημένους τους όρους των Baylis J. & Smith S., *The Globalization of World Politics*,σελ 470-493 και επ., Oxford, 2001.

23. Κυρίως τις Συνθήκες της Γενεύης (GIII, GIV) και Χάγης (HI, HII) Conventions: Suffering Clauses.

24. Toope S., *Global Governance by Force? Pluralism or Solidarism*, Institute of Research and Public Policy (www.irpp.org τελευταία επίσκεψη 22 Μαΐου 2005).

25. Ο όρος αυτός αμφισβητείται έντονα από πολλούς θεωρητικούς καθώς θεωρείται ότι είναι ένας όμορφος αλλά επίπλαστος όρος με τον οποίο ενδύεται η δράση των λιγοστών ισχυρών κρατών του πλανήτη.